

Türkiye'nin ulusal gelirinden eğitim işlerine ayırabildiği para, gelişmiş ülkelere bakarak çok azdır. Bu yüzden eğitimde para kıttır. Bu kıt kaynaklarla eğitimi yönetmek yöneticinin çok becerikli olmasını gerektirir (Başaran, 1994, 157).

Kalkınmanın ve gelişmenin; eğitimin bir fonksiyonu olduğu gerçeğini unutmadan, eğitim alanında yapılan yatırımların, en verimli yatırımları olduğu bilinciyle son üç yılda bütçeden en büyük payın her yıl artırılarak eğitime ayrılması (1994 yılında % 66'lık bir artış sağlanarak 93 trilyon 911 milyar 4X0 milyon TL olmuştur) parasal gelişmeleri göstermektedir (MEB, 1994, s. 1).

Kuşkusuz bir eğitim yöneticisi için temel sorun budur Eğitim sistemi ve ekonominin nitelikli insangücü gereksinmesini dikkate alarak öğrenci sayısı hesaplanmalıdır, öğrenci başına birim harcamalar tahmin edilirken eğitim sisteminin en yüksek hızla gelişmesinin sağlanabilmesi için toplam ne kadar parasal kaynağa gereksinme duyacağı hesaplanmalıdır (Adem, 1977, s. 15).

Bu konuda en fazla görev okul yöneticilerine düşmektedir. Okulun amaçlar doğrultusunda çalıştırılabilmesi, okulun finansman kaynaklarının doğru değerlendirilmesine bağlı olmaktadır.

Nitelikli insangücü yetiştirme görevi eğitim kurumlarına verilmiştir. Eğitim sistemi içinde ilk basamağı oluşturan ilköğretim okullarının finansman kaynaklarının temel eğitimin amaçlarını gerçekleştirecek şekilde planlanmasını gerekli kılmaktadır.

Ülkemizde eğitim kuruluşlarındaki harcamalar devlet harcamalarında esas alınan yasalar çerçevesinde yapılmaktadır. Zorunlu öğretimin 8 yıla çıkarılmasıyla, alt yapının hazırlanması amacıyla ilköğretim okullarını yaygınlaştırılmasına öncelik verilmiştir. 1933- 94 öğretim yılında okul sayısında % 64,2, öğrenci sayısında % 86,4 artış sağlanmıştır (MEB, 1994, s. 15).

Ancak finansman bakımından ilköğretim okullarında beklenen artışlar sağlanamamıştır (Baloğlu, 1990, 100-101).

Eğitimin finansmanı; kamu bütçeleri (genel ve katma bütçeler, genel yönetim bütçeleri) yanında eğitim talep eden birey ve ailesi, firmalar, halk katkıları, bağışlar gibi değişik kaynaklardan sağlanmaktadır. Eğitim finansmanında en önemli pay devletindir. Devlet eğitimi finanse ederken, temelde cari giderler, yatırım giderleri ve transfer giderleri olarak üç ayrı kaleme ödenek ayırmaktadır (Bircan, 1991, s. 135).

İlköğretim okullarının gelirleri 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa göre şunlardır:

Genel bütçeden sağlanan gelir : 222 sayılı yasanın 77. maddesine göre "Milli

Eğitim Bakanlığı bütçesinde açılacak özel fona gelecek yıllara geçici taahhütler ve masraflar karşılığı olarak ilk on sene (1961-71) Devlet gelirlerinin % 3'ünden ve ondan sonraki yıllarda ise % 2'sinden az olmamak üzere ödenek konur".

Genel bütçeden, ilköğretime ayrılan ödenekler, yasada da gösterildiği gibi büyük oranda okul yapımına harcanmakta, bu paradan okulun yürütme ve sürdürme giderlerine ayrılan kesimi çok azdır. Genel bütçeden karşılanan en büyük gider ilköğretimde çalışanlara ödenen maaş, ücret ve benzerleridir (Başaran 1982, s. 207).

Özel İdare bütçesinden sağlanan gelir: 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununun 76/b maddesine göre il özel idareleri yıllık gelirlerinin % 20'sini ilk öğretim giderlerine ayırmak zorundadır. 11 özel idareleri kanununa göre, ilköğretim okulu açmak ve yürütmek illerin görevidir.

Köy bütçesinden sağlanan gelir: 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanununa göre her köy, yıllık gelirinin % 10'unu köyündeki ilkokulun yürütme ve sürdürme giderleri olarak ayırmak, harcamak zorundadır. Ayrıca köy kanununa göre köydeki ilkokulun açılması, yürütülmesi ve sürdürülmesi köyün görevidir (Aynı s. 208, Hesapçıoğlu 1994, s. 226).

Ancak ilköğretime ayrılan yatırım kaynaklarının kullanımda darboğazlar bulunmaktadır. 222 sayılı kanuna göre 11 özel idare bütçesine ayrılan ödeneklerin büyük bir bölümü cari bütçeden yeterli ödenek verilmediği için yakacak harcamalarına, bir kısmı da eğitim dışındaki ilk özel idaresi yatırımlarına harcanmaktadır. Diğer taraftan valilerin eğitime verdikleri önem derecesine göre, bu ödeneklerin yatırımı olarak, okul, derslik, spor salonu, atelye vb. mekanlara dönüşmektedir (Bircan 1992, s. 243).

Ancak bu kadar kıt kaynaklarla ilköğretim okullarının kendilerinden beklenen ödevleri ne ölçüde gerçekleştirebilirler. İlköğretim yöneticileri okul bütçelerinin elverdiği ölçüde okullarının işlerini gerçekleştirebilirler.

Bu çahşma ilköğretim okullarının finansman kaynaklarını belirlemek ve bu kaynaklardan elde edilen gelirlerin ne düzeyde hangi ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olabileceğini ortaya koyması bakımından önemlidir.

AMAÇ

Araştırmanın temel amacı; ilköğretim okulu yöneticilerinin finansmanla ilgili sorunlarını belirlemektir.

Bu temel amacı gerçekleştirmek için şu sorunlara yanıt aranacaktır.

İlköğretim Okullarının ;

1- Finansman kaynakları nelerdir?

TABLO 1 : Okul Koruma Derneği Harcamaları

Harcamalar	Dereceler (%)					Toplam
	Hiç	Az	Orta	Çok	Diğer	
Elektrik	10,2	10,2	18,4	59,2	2,2	100
Telefon	-	10,2	12,2	77,6	-	100
Yakıt	28,6	27,6	16,3	26,5	1,0	100
Araç gereç makina	-	20,4	28,6	51,0		100
Temizlik	-	12,2	8,2	79,6		100
Temizlik personel	4,1	12,2	20,4	63,3		100
özel gün kutlama	38,8	22,4	6,1	32,7		100
Boya-badana onarım	-	8,2	18,3	73,5		100
Kırtasiye evrak ulaşım	18,4	14,3	22,4	42,9	2,0	100
Çevre düzenleme	-	5,4	12,1	72,4	10,1	100
Yoksul öğrenci yönetimi	8,8	24,5	30,6	36,7	-	100

P > .05

Bu sonuçlar ilköğretim okullarındaki harcamaların büyük oranda okul koruma dernekleri tarafından karşılandığını göstermektedir. Bu durum ilköğretim okullarına yeterli finansman kaynaklarının ayrılmamış olmasıyla açıklanabilir. Bulgular mesleki kıdem ve yöneticik kademelerine göre incelendiğinde de bir farklılık ortaya çıkmamaktadır.

B) 11 Özel İdare Bütçesinden Yapılan Harcamalar:

Bulgular ilköğretim okullarının harcamalarında il özel idarelerinin katkılarının çok yetersiz olduğu belirlenmiştir. (TABLO 2)

TABLO 2 : İl Özel İdareleri Harcamaları

Harcamalar	Dereceler (%)					Toplam
	Hiç	Az	Orta	Çok	Diğer	
Elektrik	79,6	14,3			6,1	100
Telefon	93,6	6,4			-	100
Yakıt	30,6	-	32,7		36,7	100
Araç gereç makina	67,3	18,4			14,3	100
Temizlik	87,8	-			12,2	100
Temizlik personel	87,8	8,2»			4,0	100
özel gün kutlama	93,6	-			6,4	100
Boya-badana onarım	67,3	20,4			12,3	100
Kırtasiye evrak ulaşım	87,8	8,2			12,2	100
Çevre düzenleme	87,8	6,1			6,1	100
Yoksul öğrenci yönetimi	26,5	-	40,8	-	32,7	100

P > .05

* Maaşlı hizmetli personeldir

Yakıt giderlerinin (%30,6) en az olması özel bir durumuna bağlanabilir. Çünkü sene başında okul yöneticilerinden yakıt gideri olarak bir miktar para istenmiştir. Bunu bazı yöneticiler göndermişler, bazıları ise göndermemişlerdir. Ancak her iki durumda da okullara yakıt gönderilmiştir.

İlköğretim okullarında il özel idarelerinin desteğinin giderek azaldığı saptanmıştır.

Bulgular mesleki ve yöneticilik kıdemi değişkenlerine göre de farklılıklar ortaya koymamaktadır.

C) Milli Eğitim Bakanlığı Bütçesinden Yapılan Harcamaları

Araştırma bulgularına göre; ilköğretim okulu müdürleri bu kaynaktan okullarına hiç finansman sağlanmadığını, dolayısıyla sorunlarının çözümünde Milli Eğitim Bakanlığı payının hiç olmadığını belirtmişlerdir.

KAYNAKLAR

- ADEM, M., Türk Eğitiminin Ekonomik Politikası, Ankara : Bilim Matbaası 1977.
- ADEM, M. Kalkınma Planlarında Eğitimimizin Hedefleri ve Finansmanı. Ankara : AÜ.Eğitim Fakültesi Yay.No:109, Sevinç Matbası 1982.
- BALOĞLU, Z. Türkiye'de Eğitim. TÜSİAD 2. Baskı, Ana Ofeet Basımevi, İstanbul 1990.
- BAŞARAN, t.E. Temel Eğitim ve Yönetimi. Ankara : A.Ü.Eğitim Fakültesi Yay.No:112, Sevinç Matbaası 1982.
- BAŞARAN I.E. Eğitim Yönetimi. 4. Basım : Kadioğlu Matbaası, Ankara1994.
- BAŞARAN, I.E. Yönetim. 2. Basım Gül Yayınevi, Ankara 1989.
- BENSON, C. Eğitimin Finansmanı, Çev. Yüksek Kavak, Berrin Burgaz Eğitim Ekonomisi, PEGE Yayın No: 14, Ankara 1994.
- BİRCAN, I.E. Eğitimde Nitelik Geliştirmede Finansman ve Ücret Politikası, İstanbul : Eğitimde Nitelik Geliştirme Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu, Kültür Koleji Gn. Md. Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi 1991.
- BİRCAN, I. Türkiye'de 8 yıllık İlköğretimin Uygulanabilirliğinin ve Finansman Modeli, Ankara : H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi Say.8. Türkiye'de İlköğretim Sempozyumu. 21-22 Mayıs 1992.
- BRIAN, F; Bowles, G. Effective Local Management of Schools. Glasgow: Bell and Bain Ltd 1989.
- BOLA YIR. F. Milli Eğitimli İlgili Mevzuat. Cilt I-II Ankara : Bolayır Yayınları 1994.
- HESAPÇIOĞLU, M. İnsan Kaynakları Yönetimi ve Ekonomisi. İstanbul : Beta Basın Yayın Dağıtım A.Ş 1994.
- MEB XII. Milli Şurası Raporlar, Görüşmeler, Kararlar. İstanbul : Milli Eğitim Basımevi 1988.
- MEB Yaptıklarımız - Yapacaklarımız. Ankara : Ders Aletleri Yapım Merkezi 1994.